

VILNIAUS UNIVERSITETAS
GAMTOS MOKSLŲ FAKULTETAS
EKOLOGIJOS IR APLINKOTYROS CENTRAS

Žilvinė Našlėnė
Magistrantūros studijų programa
EKOLOGIJA

FARMACININKŲ POŽIŪRIO Į GMO VERTINIMAS

Magistro baigiamasis darbas

Mokslinis vadovas:
Doc. dr. (HP) L. Kalėdienė

Vilnius
2010

ĮVADAS

Biotechnologijos – prioritetinės naujojo amžiaus mokslo šakos. Jos atskleidė naujas galimybes medicinos, farmacijos, veterinarijos, maisto pramonės, aplinkosaugos, žemės ūkio, lengvosios ir sunkiosios pramonės sritims. Tinkamai plėtojamos ir taikomos laikantis aplinkos ir žmonių sveikatos apsaugos priemonių, jos tampa labai svarbios žmonių gerovės kilimui, skatina pažangą, atvėrė kelią GMO sukūrimui (Kalėdienė, 2005).

GM produktai vertinami labai skirtingai ir prieštarinčiai ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. Pagrindinės šių skirtingų vertinimų priežastis ta, kad nėra visiškai aiškūs minėtų produktų poveikis sveikatai arba bent daliai žmonių įrodymai dėl poveikio ar jo nebuvimo neatrodo įtikinami. Siekiant išsiaiškinti bei spręsti su prieštaringu diskursu susijusias problemas, atsakymo ieško įvairios institucijos visuomenėje: vyriausybė, nevyriausybinės organizacijos, žiniasklaida, mokslininkai, pavieniai asmenys ir t.t. Moksliniai tyrimai Lietuvoje dėl GM produktų naudojimo yra daugiau susiję su nuomonės apie juos tyrimais, ženklavimo tvarka, auginimo galimybėmis ir pan. (Lazutka ir kt., 2009).

Rizikos suvokimas nėra vien tiesioginis apčiuopiamas ir racionaliai įvardijamas suvokimas. Jis yra sąlygotas politinių, kultūrinių ir socialinių veiksnių. Kultūriniai įsitikinimai, vyraujančios pasaulėžiūros, vertybės, socialinės normos, prioritetai formuoja rizikos suvokimą visuomenėje. Visuomenė GMO vertina skirtingai ir suvokia prieštarinčiai. Viena vertus, tikimasi naudingų GMO pritaikymų ir ekonominės naudos, kita vertus, susiduriama su nerimu dėl rizikos ir nenumatytų šalutinių padarinių. Vieni pasisako už GMO uždraudimą dėl galimų rizikų ir atsargumo principo laikymąsi, kiti mano, kad būtų galima jas valdyti, jei priimami racionalūs įstatymai, dar kiti norėtų turėti teisę rinktis, kad GM produktai būtų ženklinami (Grinius ir kt., 2007).

2000 m. sausį buvo parengtas naujas dokumentas – Biologinės įvairovės konvencijos Biosaugumo („Biosafety“) protokolas, dar vadinamas Kartagenos. Jis reguliuoja GMO importą ir eksportą, nustatoma, kad šalis, norinti įvežti GMO, turi gauti šalies, į kurią įveža, sutikimą. Kiekviena šalis gali remtis "atsargumo principu" ir uždrausti bet kokį GMO įvežimą tol, kol nebus moksliskai įrodytas organizmo visiškas nekenksmingumas. Šalis taip pat gali uždrausti įvežti GMO dėl socialinių - ekonominių motyvų, dėl poveikio bioįvairovei (Kartachenos Biosaugos protokolas, 2000).

Jungtinių Tautų Konvencijoje „Dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais“ (Orhuso konvencijoje) yra minima ir galimybė gauti informaciją apie GMO, jų platinimo vietas (www.zalieji.lt). Kiekviena šalis, vadovaudamasi šios Konvencijos nuostatomis, užtikrina teisę gauti informaciją, visuomenei dalyvauti priimant sprendimus bei teisę kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais, kad būtų apsaugota kiekvieno

dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisė gyventi palankioje jo sveikatai ir aplinkai gerovei aplinkoje (Orhuso konvencija, 1998).

Todėl, siekiant iširti visuomenės nuomonę apie GMO ir GMP,

Darbo tikslas:

Įvertinti tikslinės žmonių grupės, t.y. vaistinių darbuotojų, požiūrį į GMO.

Uždaviniai:

1. Įvertinti vaistinių darbuotojų žinias apie GMO.
2. Įvertinti vaistinių darbuotojų požiūrį į GMO riziką aplinkai ir žmonių sveikatai.
3. Gautus rezultatus palyginti su 2009 m. "Spinter" visuomenės požiūrio į GMO tyrimu.